

Anmeldelser og kritikker

ARNE NOE-NYGAARD: *Strandsten*. Tegninger af Gunni Jørgensen.
20,5 cm × 13,0 cm, 103 sider. 111 figurer, kartonneret kr. 14,75.
Gyldendal 1959.

I 1955 modtog vi en stor fyldig geologibog: *Geologi — processer og materialer*. Den var skrevet af ARNE NOE-NYGAARD. Nu i det forgangne forår dukkede en lillebror: *Strandsten*, op. Den er til vor glædelige overraskelse også skrevet af NOE-NYGAARD.

Forfatteren skriver i bogens forord: »Jeg er imidlertid helt på det rene med, at en anden geolog højst sandsynligt om samme emne ville kunne skrive en bog, der var yderst forskellig fra min«. Heri må man vel give forfatteren ret. Men hvorledes har forfatteren da skrevet sin bog? Stenselskabet ved de danske strande er af yderst heterogen sammensætning — vel mere end noget andet sted i verden. Hele Skandinavien bjergartsrigdom er repræsenteret langs vore kyster, og det falder naturligt, at NOE-NYGAARD har søgt at bringe lidt system i sagerne ud fra almindelige petrografiske synspunkter, således at bjergartsgrupperne: sedimenter, vulkaniter, metamorfoserede bjergarter behandles i større separatafsnit af bogen, mens bjergarter fra mineralårer og gangdannelser, der er mere vanskelige at placere i ovennævnte skema, er behandlet i mindre afsnit sidst i bogen ud fra de mest løjnespringende karakteristika.

Det er et i hele bogen gennemgående træk, at der som indgang for den viden, der videregives om hver sten, er anvendt de makroskopiske egenskaber, som mineralselskab eller struktur, der er umiddelbart tilgængelige i håndstykker. Står man således med en kalkrullesten, der viser en stylolithsøm, er holden givet op: Alle de mest nødtørftige oplysninger om stylolithdannelser og andre diagenetiske problemer, kan hentes i nær tilknytning til tegningerne af stylolither. Ligeledes med udgangspunkt i afbildninger af ptygmatiske årer, granat-gnejs, strålstensgnejs, rombe-porfyr-konglomerat, rektangelporfyr, sphaeroliter, cementsten, diskordante strukturer, trinde sten, kantede sten o. s. v., kan man hente oplysninger om mangfoldige emner. Udover den her nævnte retningslinje er det meget værdifuldt, at bogen er illustreret med lutter smukke tegninger udført af GUNNI JØRGENSEN. Fotografier er helt undgået, og de savnes ikke spor — tværtimod. Tegningerne illustrerer i alle tilfælde på en fortræffelig måde de enkelte stens karakteristika. Selv den, der er mindre eller helt utrænnet i iagttagelse af sten, vil i de fleste tilfælde med held kunne finde »sin sten«. Den lille lommebogs sidste afsnit er en geologisk formationstavle, der foruden at tjene som almindeligt tidsskema, giver oplysninger om de almindeligt forekommende løse stens aldersforhold.

Endvidere finder man til slut en kort beskrivelse af de vigtigste bjergartsdannende mineraler. Et stikordsregister mangler heller ikke.

Sproget er letlæseligt og indholdet vil vel generelt kunne forstås af selv mindre geologisk sagkyndige. Er det imidlertid forfatterens tanke, at badepigen skal hente viden om sommerstrandens sten, er det muligt, at hun vil gruble meget over, at de vulkanske luftarter sættes på fri fod under den trykafkastning, der er en følge af vulkanudbrud. Vil hun derimod gerne vide lidt om den populære »strandsten«: rav, vil hendes søgen i bogen ikke krones med held.

Det er ubestrideligt, at bogen fortjener en vid udbredelse, og at den vil blive til glæde for mange. Den bør ikke savnes i noget dansk skolebibliotek, ligesom enhver naturhistorieinteresseret må eje den. Allermest betegnende er det, at første oplags 2.000 eksemplarer er udsolgt, og at andet oplag allerede foreligger.

Ved en sammenkomst på Mineralogisk Museum i anledning af professor O. B. BØGGILD's 80-års fødselsdag, henvendte hr. BØGGILD sig til sin efterfølger som professor — omtalte bogs forfatter. BØGGILD udtalte bl. a. »at han havde altid beundret NOE-NYGAARD, fordi han i så høj grad forstod at få noget ud af noget, som han selv syntes ingenting var«. Det er vel det, der er sket endnu engang. Noget der ligger selvfølgelig snublende nær er forblevet upåagtet som værende ingenting af alle undtagen af NOE-NYGAARD.

Vi stiller os op bag den beundrende BØGGILD med vor lykønskning til ARNE NOE-NYGAARD.

K. Ellitsgaard-Rasmussen

AXEL GARBOE: *Geologiens Historie i Danmark. I — Fra Myte til Videnskab*. C. A. Reitzel's Forlag, København 1959. 283 Sider, 95 Figurer.

Af Botanikkens og Zoologiens Historie i Danmark findes udførlige Skildringer. Geologien har derimod hidtil savnet én tilsvarende, udførlig Fremstilling. Dette Savn er nu afhjulpet gennem Dr. phil. AXEL GARBOE's Bog, hvis første Bind i nær Fremtid efterfølges af et afsluttende Bind.

Bogen er Resultatet af en møjsommelig Søgen efter Kildemateriale i gamle Arkiver, en imponerende Arbejdsindsats, som har strakt sig over næsten et halvt Aarhundrede.

Forfatteren har paa elegant Maade kædet de mange, mere eller mindre fragmentariske Oplysninger sammen til en veldokumenteret Fremstilling af den geologiske Forsknings Historie i Danmark fra Oldtiden til vore Dage; hertil kommer ikke mindre end 32 Sider Kildehenvisninger.

Skildringen giver et klart Indblik i hele det Milieu, hvori mange interessante Personligheder gennem Tiderne har ydet deres Bidrag til Befordringen af de geologiske Videnskaber (Bartholinerne, Ole Worm, Borch, Stensen, Pontoppidan, Brünniche, Abildgaard, Wad, Forchhammer og mange flere). Det er overmaade interessant at stifte nærmere Bekendtskab med

alle disse hedengangne Forskere og de Vanskeligheder mange af dem havde ved at faa deres Resultater vurderet efter Fortjeneste.

Bogens store Persongalleri omfatter ogsaa en Række af fornemme, kultiverede Mæcener, uden hvis Medvirken den geologiske Forskning utvivlsomt vilde have været alvorlig hæmmet i lange Tidsrum.

Det er en fortrinlig Bog med velordnet Stof, gode Illustrationer, samt mange Citater, der bidrager til at levendegøre Billedet af de svundne Tider. Det lader sig ikke gøre her at komme nærmere ind paa den Rigdom af interessante Detailler, som findes i Bogen; det maa være nok at karakterisere den som fængslende Læsning for enhver, der har Interesse for Naturvidenskab. For Geologer, herunder ogsaa Geologistuderende, maa Kendskab til deres Videnskabs Historie betragtes som hørende med til almindelig Dannelse; denne er det nu, takket være Dr. GARBOE's Indsats, blevet let at tilegne sig.

Christian Poulsen